

Анастасія Руденко

Віктор ЮЩЕНКО: «Мінські домовленості – явно російський план...»

<http://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/viktor-yushchenko-minski-domovlenosti-yavno-rosiyskyy-plan>

ФОТО З АРХІВУ "Дня"

Наближається важлива дата для підбиття проміжних підсумків — 25-та річниця проголошення Незалежності. За цей час Україна змогла створити власні інститути — але, на жаль, здебільшого хворі на вірус кучмізму. Його питомими рисами поліологічні словники називають: кланово-олігархічну економіку, декоративну демократію, коли вибори з інструменту ротації влади перетворено на засіб її періодичної самолегітимізації, суцільну корумпованість державного апарату. Детальніше про це — у статті «Чи й справді кучмізм — непереможний» («День» №142 від 11 серпня 2016 р.).

Майдан 2004 року, що став важливою віхою доби української незалежності, перервав остаточне вкорінення цієї системи, але кучмізм вижив і продовжує «правити бал» зараз. Третього президента — Віктора Ющенка — одні хвалять і з вдячністю згадують його каденцію, інші сварять — в обох випадках небезпідставно. Із одного боку, його президентство називають часом найбільшого інвестиційного та споживчого буму, економічного розквіту, значної зовнішньополітичної активності й руху у напрямку до членства України в ЄС, проведення парламентських виборів 2006 року за демократичними стандартами. З другого — йому ставлять у провину втрату можливостей для започаткування системних реформ у найважливіших сферах життя, недалекоглядну та неефективну кадрову політику.

Про сучасний стан економіки, його бачення урегулювання війни з Росією та інше — в розмові з «Днем» на конференції «25 років Біловезьким угодам: держави, нації, кордони» у Варшаві.

«УКРАЇНЬСЬКА МЕТА МАЄ БУТИ ВІД 7% ПРИРОСТУ ВВП»

— Ходять чутки, про можливе ваше повернення на посаду голови Національного банку України. Які заходи зі стабілізації та зростання економіки в сучасних умовах ви б запропонували?

— Почну з того, що Україна сьогодні має найкращі можливості за останні 25 років налагодити економіку й добитися злету. Кажуть, що «вікно швидких реформ» уже закрилося, але відкрити його заново можливо, й це в наших руках. Багато хто звинувачує Національний банк у глибокій девальвації гривні за останні два роки — майже у 350%, але не розуміє причинно-наслідкового зв'язку. Падіння української валюти в значній мірі пов'язане з покриттям тривалий час емісійним шляхом дефіциту державного бюджету. Потрібно перестати робити з НБУ цапа-відбувайла, і дати старт новій економічній політиці — з мотиваціями у суб'єктів господарювання і довірою до ринку. У такому випадку я б подумав про повернення.

Зараз завдання приросту ставиться у 1 — 2%, і це неправильно. Таке збільшення ВВП — в межах похибки. Українська мета має бути від 7% приросту валового внутрішнього продукту. Так, це не просто — потрібні вливання в розмірі мінімум 18 млрд доларів, а для цього необхідно мобілізувати ресурси й повернути їх у продуктивну економіку.

«УКРАЇНА МАЄ ДЕФІЦИТ НЕ БЮДЖЕТУ, А ДОВІРИ ТА ДІАЛОГУ «ВЛАДА — БІЗНЕС»

— Звідки взяти ресурси для вливань у державний бюджет?

— Необхідні ресурси є. Нещодавно у Мінфіні було заявлено, що рівень тінзації економіки оцінюється у 67%. Зараз валовий внутрішній продукт офіційно складає 2 трлн 219 млрд гривень. Освітлення хоча б 10% економіки приведуть 220 млрд гривень, що є більшим за сьогоднішній дефіцит бюджету. А треба ставити більші завдання — детінізація 20% і вище. За мого очільництва НБУ рівень «сірої економіки» 1999 року був 48% ,через чотири місяці став 32%, тобто вдалося скоротили на 16%, і це дало великі кошти.

Цим я хочу сказати, що насправді ми не маємо дефіциту бюджету, ми маємо дефіцит довіри та економічного діалогу «влада — бізнес».

ФОТО МИКОЛИ ЛАЗАРЕНКА

В останні роки найбільша динаміка тінзації — тому що складно сплачувати податки, реєструвати, регулювати, адмініструвати платежі. Потрібні мотивації для бізнесу — послухайте сотню підприємців, і вони назвуть 10 — 12 глобальних причин, які роблять їхню діяльність складною і спонукають йти в тінь. Із 12 пунктів за кілька місяців реально виконати три-чотири, й це забезпечить ті 20% детінізації.

Відсутність дефіциту державного бюджету стала би першим зеленим світлом для внутрішнього інвестора, яким є український вкладник. Із 2013-го щороку вони забирають із банківської системи приблизно сім мільярдів доларів. Це відбувається через фінансову дестабілізацію, невіру в економічний курс країни або політичні кризи. А ми чекаємо від МВФ за чотири роки 17,5 мільярда доларів. У наших руках — повернути ці кошти шляхом інституційного зміцнення — і от вам другий ресурс для підйому національної економіки вище 7%. Не податки на доходи з депозитних дивідендів вводити, як було зроблено, а навпаки, — вводити нові мотивації залишити гроші в банківській системі.

Третій шлях: щороку через експортно-імпортні операції та офшоризацію за кордоном залишається від 12 до 15 млрд доларів. До України повертають виручку, яка дає приблизно 2 — 3% рентабельності діяльності, все інше — залишають за кордоном. Треба боротися за ці кошти, створити такі умови, за яких підприємцям не хотілося б ховати гроші на інших економічних територіях.

«НЕ В КОМПЕТЕНЦІЇ МВФ ДАВАТИ ВКАЗІВКИ. УРЯД САМ ОБИРАЄ, ЯКІ ЗАХОДИ ЖИВАТИ»

— Зараз керівництво держави вважає іноземні кредити критично суттєвим чиновником наповнення бюджету, але донори, зокрема МВФ, ставлять свої умови. Як, на вашу думку, не зробити результати виконання цих умов фатальними?

— Маємо розуміти, що не в компетенції МВФ давати вказівки «підняти ціну на гарячу воду, електроенергію тощо». Вони лише кажуть: «Зробіть збалансований бюджет країни, щоб доходи і видатки співвідносилися». І це вибір уряду, які саме заходи вживати. Додати доходів складно, і так фіскальне навантаження велике. Значить, скоротити видатки — тобто підняти плату за воду, газ і все інше. На моє переконання, політика підвищення тарифів є помилковою, з огляду на те, що ви ще не вирішили обговорюване вище питання — детінізація економіки. «Допомога» — в нас самих, а не в іноземних кредиторах.

«БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ МОЖНА БУЛО УНИКНУТИ»

— Україна святкує 25 років незалежності, ви п'ять років були президентом, два роки — прем'єром, ще вісім років очолювали Нацбанк. Чи відчуваєте відповідальність за ситуацію, яка зараз склалася в економіці та політиці?

— Вважаю, що на кожному щаблі державної служби я робив те, що укріплювало державу, починаючи з банківництва. Сьогодні навіть важко пригадати, що 1993 року представляв собою Національний банк України, який заблокував всі платежі. Білий аркуш паперу — не було кредитної політики, національних грошей, безпекових заходів банківської системи. Найважливіше досягнення — ми зробили національну банківську систему. На мою думку, історія помилок почалася з початком російської агресії. Тоді банки втратили десятки ключових філій в окупованому Криму і на Донбасі. Йдеться про сотні втрачених мільярдів активів і пасивів. Такий час потребував спеціальної політики. До них не було підключено реанімаційну допомогу, як робиться в таких випадках.

— Чи починає зараз банківська система відновлюватися?

— Комерційні банки працюють із національними грошми, і найбільше їм шкодить девальвація. Якщо ви хочете, щоб приходили інвестиції, була зростаюча економіка, нові робочі місця і соціальні відрахування до бюджету, починати треба зі здорових фінансів. А тепер зробимо аналіз. В умовах Першої світової війни які були фінанси у імператора Миколи II? Чому Сталін провів свою грошову реформу тільки 1947-го? Чому Рузвельт, оголосивши війну, почав працювати на «економіку перемоги»? Тому що найважливіше в критичних умовах — зберегти стабільність грошей, не підключати емісійний станок. Американці здавали свої дорогоцінності, Сталін зробив таку позику, що «роздягнула» всіх, але вони не працювали з фіктивними грошми. Здорові гроші, стабільні ціни, працююча ефективна економіка — це є м'язи війни, другий фронт, який ні в якому разі не можна програти. Тому глибоку девальвацію та фальшивомонетництво на рівні офіційної політики ніхто не допускав. У нас ситуація протилежна.

«У НАС ІДЕ ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА З РОСІЙСЬКИМ ОКУПАНТОМ...»

— Яким ви бачите шлях вирішення конфлікту на Донбасі та в Криму?

— Почну з того, як колись сказав Аристотель: правильно сформована дефініція — це в значній мірі вже відповідь на проблему. Якби ми відштовхнулися сьогодні від офіційного визначення на рівні парламенту того, що в нас іде вітчизняна війна з російським путінським окупантом, це по-іншому б артикулювалося у світі. Захід спекулює визначенням «антитерористичної операції» і вмиває руки від виконання обов'язків, що взяв на себе. Нам кожен день говорять, що маємо виконати якісь домовленості із Захарченком, Плотницьким, але ми не апелюємо до того, що держави, які 22 роки тому підписали гарантії територіальної цілісності й політичного суверенітету для України, повинні їх виконувати. Мати дипломатичний компонент і різні формати переговорів важливо, але в умовах розквіту агресії вона завжди працює слабо. Потрібно відкрито говорити про мілітарний

компонент нашої оборони, який би зміг хоча б заморозити «гарячу фазу», яка зараз на фронті. А це означає, що на кожну атаку повинна даватися високотехнологічна відповідь — так стримується агресія на ізраїльсько-палестинському кордоні. І я переконаний, що країни, які виписували нам гарантії, зобов'язані значною частиною відповідальності взяти їх на себе зараз. Не працює жодний економічний план, подібний до «плану Маршалла», хоча Україна зараз виконує панєвропейську місію, боронячи східний фланг Європи від середньовічної російської політики.

Водночас від нас потрібна чітко артикульована позиція — щодо економічної політики на окупованих територіях, транзиту електроенергії, експорту товарів.

— Ви кажете про надання високотехнологічного озброєння Україні, але Брюссель і Вашингтон бояться це робити, адже фактично це б означало пряме втручання в конфлікт.

— У цьому й полягає проблема дефініцій — якщо у нас не війна, то втручатись у внутрішній конфлікт справді ніхто не буде. А якщо війна — зовсім інша розмова, тим паче, що гарантія недопущення втрати нашої територіальної цілісності та політичного суверенітету виписана на найвищому рівні.

Мінські домовленості, на мою думку, — явно російський план, за яким стоїть значна дипломатична робота, зокрема, Німеччини, Франції. Це — спосіб уникнути серйозної відповіді на ескалацію за рахунок України. І відсутність США в цьому дипломатичному форматі є зручною — для них це як руки умити, хороша нагода не виконувати свої гарантії. Немає лінійної відповіді — біле або чорне, але система компонентів підказує нам, що необхідно модернізувати всі процеси урегулювання, побачити, що конфлікт набагато глибший, ніж здається.